

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr. inż. Piotra CIACHA

wykonanej pod kierunkiem

Promotora: ***dr. hab. Ryszarda MACHNIKOWSKIEGO, prof. UŁ***

na temat:

KŁĘSKA ŻYWIOŁOWA JAKO CZYNNIK DESTABILIZACJI, NA PRZYKŁADZIE POWODZI W POŁUDNIOWO-ZACHODNIEJ POLSCE W 1997 I 2010 ROKU

1. Podstawa formalna sporządzenia recenzji

Formalną podstawę opracowania recenzji stanowią zapisy *Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z późn. zm.*

Zgodnie z art. 187 Ustawy rozprawa doktorska „*prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej (...), a może ją stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej*”.

Analiza rozprawy doktorskiej przedstawionej do recenzji pozwala na sformułowanie następujących stwierdzeń:

- rozprawę doktorską przygotowano w postaci pracy pisemnej (monografii naukowej);
- praca zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,

- rozprawa prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie nauki o polityce i administracji oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

2. Ocena oryginalności rozwiązania problemu naukowego (art. 187 ust.2)

Praca zawiera oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Jako cel badań Doktorant przyjął określenie wpływu powodzi w południowo-zachodniej Polsce w 1997 i 2010 r. na różne aspekty funkcjonowania państwa. Dla realizacji postawionego celu badawczego Doktorant sformułował główny problem badawczy w następującej postaci: *„Jakie konsekwencje i procesy zostały zainicjowane przez tytułowe wydarzenia (klęskę żywiołową, przyp. rec.) na gruncie politycznym, społecznym i organizacyjnym?”*. Celem uszczegółowienia głównego problemu badawczego przyjęto pytania szczegółowe, które miały pomóc w doprecyzowaniu zagadnień, w oparciu o które zostanie poprowadzony proces badawczy.

Aby uzyskać odpowiedzi na pytania opisujące szczegółowe problemy badawcze przyjęto hipotezy szczegółowe, które Autor poddał weryfikacji w oparciu o zgromadzone dane. Proces ten realizował przy wykorzystaniu wybranych metod badawczych o charakterze teoretycznym i praktycznym.

Biorąc pod uwagę sposób podejścia do sposobu prowadzenia badań oraz wykorzystane praktyczne metody badawcze, a także analizując dane literaturowe, daje się zauważyć nowatorskie podejście do rozwiązania przyjętego problemu badawczego. Nowatorstwo rozwiązania wynika z komparatystycznego podejścia do obu rozpatrywanych przypadków, które w efekcie miało dać odpowiedź na pytanie, na ile przebieg powodzi wpłynął na kształtowanie sytuacji w kraju, a przede wszystkim, jak zmieniała się sytuacja polityczna, społeczna, czy też psychologiczna. Takie podejście do analizy znaczenia powodzi, jako przykładu klęski żywiołowej, dla kształtowania sytuacji politycznej i społecznej nie było dotychczas zastosowane w literaturze przedmiotu.

Tak przyjęty sposób realizacji badań mających na celu rozwiązanie określonego problemu badawczego wskazuje na oryginalność rozprawy doktorskiej zarówno w założeniach, jak i sposobie przeprowadzenia badań z wykorzystaniem teoretycznych i praktycznych metod badawczych.

3. Ocena rozwiązania w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej

Praca nie zawiera propozycji w zakresie zastosowania uzyskanych wyników badań w obszarze gospodarczym i społecznym.

W oparciu o dostępne dane Autor dokonał porównania sytuacji w czasie powodzi 1997 i 2010 roku oraz ocenił, w jaki sposób wydarzenia te wpłynęły na sytuację polityczną, społeczną oraz sposób funkcjonowania administracji publicznej. Wyniki badań posłużyły do przeprowadzenia oceny funkcjonowania ówczesnej administracji publicznej, natomiast nie odnoszą się do aspektów praktycznych w obszarze gospodarczym i społecznym.

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dotyczącej przedmiotu rozprawy.

4. Ocena ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w dyscyplinie nauki o polityce i administracji. (art. 187 ust.1)

4.1. Ocena wiedzy teoretycznej kandydata na podstawie treści pracy

Doktorant posiada ogólną wiedzę teoretyczną na temat funkcjonowania organów administracji publicznej, a także mechanizmów działania charakterystycznych dla instytucji oraz sił politycznych stanowiące elementy dyscypliny nauki o polityce i administracji i potrafi ją wykorzystać w badaniach naukowych. Tematyka szczegółowo opisywana w pracy doktorskiej wskazuje na umiejętność zgłębiania zagadnień z obszaru obejmującego powyższą dyscyplinę.

Bezpieczeństwo obywateli to jedna z kategorii potrzeb, o które troszczy się każdy człowiek. Jednocześnie to obszar konstytucyjnej odpowiedzialności państwa, o czym m.in. mówi artykuł 5 Konstytucji RP z 1997 roku. To w nim zapisano, że „(...) Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia (...) bezpieczeństwo obywateli (...)”. W imieniu państwa za realizację tego konstytucyjnego obowiązku odpowiadają rządzący, a sposób jego realizacji decyduje o utrzymaniu lub spadku poparcia dla władz. Szczególnie daje się to zauważyć w sytuacjach kryzysowych, gdy zagrożone jest życie i mienie każdego obywatela. W takim przypadku władze mogą wprowadzić jeden ze stanów nadzwyczajnych, którego ograniczenia stanowią przejaw ograniczenia konstytucyjnych praw człowieka i obywatela. Jedną z takich sytuacji jest stan klęski żywiołowej, ogłaszany najczęściej w przypadku powstania poważnego zagrożenia pochodzącego od czynników naturalnych, ale także stanowiących efekty awarii technicznych. Jak już wcześniej wspomniano sytuacje takie stanowią dla rządzących sprawdzian z przygotowania oraz skuteczności ich działania na rzecz słabych i potrzebujących. Dobrze „zdany” egzamin powoduje wzrost popularności polityka lub partii do której należy, natomiast nieskuteczne i chaotyczne działanie może być przyczyną spadku popularności.

Część teoretyczną rozprawy doktorskiej rozpoczyna charakterystyka zjawiska określonego mianem klęski żywiołowej. Samo pojęcie Autor powiązał ze stanem klęski żywiołowej,

który, jako stan nadzwyczajny daje szczególne uprawnienia rządzącym, ale jednocześnie wprowadza istotne ograniczenia w systemie funkcjonowania państwa. Miało to znaczenie przede wszystkim dla procesu wyborczego, na co Doktorant zwraca szczególną uwagę. Uzupełnieniem rozważań o charakterze prawnym jest charakterystyka zjawiska powodzi z jej klasyfikacją oraz warunkami powstawania, a także sytuacja w kraju, jaka miała miejsce w okresie poprzedzającym klęskę żywiołową. Wskazuje tutaj przetasowania na scenie politycznej (jednoczenie się prawicy i powstanie AWS), referendum narodowe w sprawie przyjęcia Konstytucji RP z 1997 roku, wizyta papieża Jana Pawła II w Polsce. Autor wskazuje na rodzącą się wyraźną polaryzację społeczeństwa, jaka miała miejsce w pierwszej połowie 1997 roku i podział sceny politycznej na dwa obozy: postsolidarnościowy (AWS) oraz postkomunistyczny (SLD). Wiązało się to z identyfikacją szerokich grup elektoratu z tymi dwoma ugrupowaniami. Takie podejście pozwala lepiej zrozumieć sytuację z jaką mieliśmy do czynienia w badanych okresach. Jednocześnie daje nam informację jakie działania musiały być podejmowane przez organy administracyjne w zaistniałej sytuacji, co wynikało z obowiązującego prawa, czy też decyzji podejmowanych przez organy administracyjne.

W części teoretycznej Doktorant wskazuje na powódź jako czynnik mogący destabilizować sytuację na zagrożonym terenie, a także wykraczać poza ten teren. Z punktu widzenia nauk politycznych szczególnie dotyczy to zmian ustrojowych, będących konsekwencją określonej oceny rządzących.

Te zagadnienia stanowią główny wątek niniejszej rozprawy doktorskiej, którego znajomością wykazał się Doktorant w trakcie prezentacji jej teoretycznych podstaw, jak i podczas interpretacji wyników badań empirycznych.

4.2. Ocena umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Umiejętność ta zawiera się w kilku kompetencjach, do których należą:

- **Ocena umiejętności prawidłowego dostrzegania i identyfikowania problemu naukowego i uzasadniania jego istnienia**

Doktorant w sposób właściwy dostrzegł i zidentyfikował problem naukowy, który miałby być uzupełnieniem istniejącej luki badawczej, na tle licznych badań na temat sytuacji ekstremalnych, jakimi są klęski żywiołowe, prowadzonych w innych dyscyplinach naukowych.

Uzasadniając wybór rozpatrywanej tematyki Doktorant wskazuje na klęskę żywiołową, jako element mający istotny wpływ na funkcjonowanie organizmu państwowego, obejmujący zarówno działalność instytucji publicznych, jak i obywateli, których relacje uległy zacieśnieniu w obliczu zagrożenia. Relacje te mogą być elementem mającym wpływ na zmianę procesów społecznych, psychologicznych oraz politycznych. Zwraca uwagę, że właśnie

powódź z 1997 roku stała się impulsem do zbadania wpływu klęski żywiołowej na złożoność decyzji, jakie taki stan wywołuje u ludzi. W tym także w jaki sposób wpływa na stosunki polityczne oraz postrzeganie sił politycznych zaangażowanych w proces wsparcia dla obywateli. Uzupełnienie konkluzji wypracowanych na podstawie doświadczeń z tego wydarzenia, stanowią wnioski będące efektem doświadczeń z 2010 roku. Należy zwrócić uwagę, że badania dotyczyły obszaru Polski południowo-zachodniej, a konkretnie dorzecza Odry, które było areną zmagania się z tragicznymi skutkami powodzi zarówno w 1997, jak i 2010 roku.

Pomimo, iż powstałe sytuacje były źródłem licznych badań w różnych dyscyplinach naukowych, a ich efekt stanowiła cała masa publikacji, raportów, czy też poradników, nadal istnieje znaczna luka badawcza wymagająca zebrania i uporządkowania doświadczeń oraz wniosków. Dałoby to możliwość przeniesienia wypracowanych wniosków na inne zdarzenia o charakterze klęski żywiołowej. Ważnym obszarem, który mógłby być celem dla wskazania konsekwencji takiego stanu, są nauki polityczne opisujące wpływ ekstremalnego zagrożenia na zmiany sytuacji politycznej w państwie. Jest to bardzo istotne, gdyż niewątpliwie sytuacja taka może mieć wpływ na kształtowanie sceny politycznej. Poznanie tych mechanizmów może mieć znaczenie dla strategii, jakie powinny być przyjmowane przez poszczególne ugrupowania, choć wiadomo, że problem jest bardzo złożony i nie zawsze wyborcy zachowują się w sposób racjonalny i powtarzalny.

Tego typu zagadnieniami zajął się Doktorant w swoich badaniach, a jego zamiarem było wskazanie jak zmieniały się postawy obywateli wobec działań władz w sytuacjach ekstremalnych, a tym samym jak wpłynęło to na procesy na gruncie politycznym, społecznym i psychologicznym.

- **Ocena umiejętności prawidłowego sformułowania elementów koncepcji badań prowadzących do rozwiązania zidentyfikowanego problemu naukowego**

Doktorant posiada umiejętność prawidłowego formułowania elementów koncepcji badań (problem badawczy, hipoteza badawcza) prowadzących do rozwiązania problemu naukowego.

Jak już wcześniej wspomniano, dla realizacji postawionego celu badawczego Doktorant sformułował główny problem badawczy w następującej postaci: *„Jakie konsekwencje i procesy zostały zainicjowane przez tytułowe wydarzenia (klęskę żywiołową przyp. rec.) na gruncie politycznym, społecznym i organizacyjnym?”*

Dla uzyskania odpowiedzi na pytanie będące treścią głównego problemu badawczego Doktorant postawił kilka pytań szczegółowych o następującym brzmieniu:

- *Czy analizowane powodzie przyczyniły się do destabilizacji państwa, rozumianej jako zaburzenie funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne?*

- *Jakich aspektów funkcjonowania państwa mogła dotyczyć owa destabilizacja, a jeśli do niej doszło, jakie czynniki o tym przesądziły?*
- *Czy miały one wpływ na zmianę sympatii politycznych, w kontekście wyborów mających miejsce w okresie po powodzi?*

Ze szczegółowymi pytaniami badawczymi powiązał hipotezy badawcze, których potwierdzenie lub sfalsyfikowanie miało wskazać na mechanizmy, jakie decydowały o zmianie podejścia obywateli do oceny decyzji podejmowanych przez organy administracyjne, a które wpłynęły na zmiany poparcia dla określonych opcji politycznych.

- **Ocena znajomości metod badawczych i umiejętności prawidłowego ich doboru i zastosowania**

Doktorant wykazał się znajomością metod badawczych, zarówno teoretycznych, jak i praktycznych, charakterystycznych dla nauk o polityce oraz umiejętnością prawidłowego ich doboru i wykorzystania w badaniach.

Opierając się na katalogu metod badawczych stosowanych w politologii, jako jedną z nich wybrał praktyczną metodę porównawczą, zwaną metodą komparatywną pozwalającą na ustalenie podobieństw i różnic w procesach i zjawiskach zachodzących w różnych sytuacjach, w tym szczególnie w sytuacjach ekstremalnych. Według Doktoranta jest to metoda najbardziej przydatna to przeprowadzenia takich badań, gdyż dokonanie porównań pod względem jakościowym może pomóc w uzyskaniu odpowiedzi na postawione pytania szczegółowe.

Wśród metod praktycznych Doktorant wskazał na wykorzystanie metody studium przypadku w odniesieniu do obu rozpatrywanych zdarzeń (powódź z 1997 i 2010 roku). Szczególną uwagę zwrócił na konsekwencje, jakie miały wpływ na funkcjonowanie zarówno organów administracyjnych, jak i jednostek wykonawczych ratownictwa.

Ponadto skorzystał także z metod teoretycznych, wśród których wskazuje analizę instytucjonalno-prawną umożliwiającą poznanie istniejących wówczas aktów prawnych, co może być istotne dla uzyskania wiedzy na temat funkcjonowania instytucji politycznych, jak i dominującego w tym czasie systemu politycznego. Wśród tych metod należy wskazać także na metodę analizy dostępnych źródeł literaturowych, które Autor wykorzystał opisując przebieg zjawiska powodzi w obu okresach oraz konsekwencji, jakie wywołały one w funkcjonowaniu ówczesnych systemów politycznych.

Wykorzystanie tych metod pozwoliło na uzyskanie wyników badań, które dały podstawy do weryfikacji postawionych hipotez badawczych przeprowadzonej w ostatnim rozdziale.

Analizując wykorzystane metody badawcze, można zastanowić się nad ich uzupełnieniem o metodę decyzyjną, która mogłaby umożliwić analizę rzeczywistości politycznej pod

kątem wpływu decyzji różnych ośrodków na wywoływane nimi zmiany, jakie dokonały się w systemie, a na takie zmiany Autor wskazuje w swoich rozważaniach. Badania dotyczyły wpływu zdarzenia ekstremalnego, jakim jest klęska żywiołowa na zainicjowane konsekwencje i procesy. Często konsekwencje te były efektem podjętych decyzji organów administracyjnych. Metoda decyzyjna mogłaby pozwolić na analizę przebiegu działań w układzie: ośrodek decyzyjny – proces decyzyjny – decyzja polityczna – implementacja apolityczna. Jako przykład można wskazać decyzje dotyczące zalania terenów zamieszkałych przez mniejszą liczbę obywateli, dla ratowania mienia o większej wartości. Jak wskazuje Doktorant były to przypadki wymagające działań organów administracji lokalnej.

Podsumowując należy stwierdzić, że z metodologicznego punktu widzenia zastosowane metody badań są właściwe, a ich dobór pozwolił na zrealizowanie założonego celu badań.

- **Ocena umiejętności przeprowadzenia krytycznej oceny uzyskanych wyników badań oraz poprawnego sformułowania sprawozdania z wyników badań**

Doktorant wykazał się umiejętnością prowadzenia krytycznej oceny uzyskanych wyników badań. W swoich badaniach zastosował zarówno metody teoretyczne, jak i praktyczne. Uzyskane wyniki badań zostały wykorzystane przez Niego do wypracowania wniosków dotyczących przebiegu samej powodzi, jak i zachowania mieszkańców Wrocławia wobec powstałego zagrożenia. Spośród postawionych hipotez trzy z nich zostały pozytywnie zweryfikowane w całości, jedna częściowo, a jedna została sfalsyfikowana. Uzasadnienie wypracowanych wniosków zostało poparte konkretnymi danymi pochodzącymi najczęściej z wykorzystanych źródeł literaturowych.

Doktorant posiada umiejętność sformułowania sprawozdania i prezentacji uzyskanych wyników badań, a także wypracowania wniosków.

Wykazał się ugruntowaną wiedzą dotyczącą tematyki prezentowanej w rozprawie doktorskiej zarówno w teorii, jak i praktyce. Jednocześnie zaprezentował umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych, w tym posługiwania się metodami empirycznymi. Sprawozdanie z badań zostało przedstawione w sposób czytelny i pozwalający na zainteresowanie czytelnika. Szczególną uwagę wzbudza prezentacja przebiegu powodzi w 1997 i 2010 roku. Dało to możliwość poznania realiów, jakie istniały w tym okresie, a także wskazania, jak sytuacja ta wpływała na przebieg działań zarówno administracji publicznej, jak i miejscowej ludności. Układ sprawozdania z prowadzonych badań jest logiczny i w sposób systematyczny prezentuje przebieg prowadzonych badań. Poprawność językowa nie budzi zastrzeżeń, daje się zauważyć bardzo starannie wykonana korekta językowa.

Przedstawione wnioski zaprezentowane w zakończeniu wskazują na umiejętność prowadzenia analizy uzyskanych wyników i wypracowania rzeczowych konkluzji.

- **Ocena stopnia oryginalności uzyskanych wyników oraz wartości naukowej i praktycznej uzyskanych wyników**

Uzyskane wyniki badań charakteryzuje duży poziom oryginalności wynikający ze sposobu rozwiązania przyjętych problemów oraz wykorzystanych metod badawczych. Zarówno sposób przeprowadzenia badań, jak i zastosowane metody badawcze stanowią autorskie podejście Doktoranta do realizowanej tematyki.

Wartość naukowa i praktyczna uzyskanych wyników badań daje się dostrzec przede wszystkim w ich walorach poznawczych mających znaczenie dla teorii badań realizowanych w naukach o polityce, a rozprawa doktorska przedstawiona do recenzji daje odpowiedź, w jaki sposób sytuacja kryzysowa, jaką jest klęska żywiołowa może wpływać na sytuację polityczną w państwie. Badania przeprowadzone w taki sposób wynikają z podjęcia tematyki rzadko poruszanej w naszym kraju, a bardzo istotnej z punktu widzenia nauk o polityce. Wyniki badań zaprezentowane w rozprawie pozwalają na wyciągnięcie określonych wniosków, jednak należy postawić pytanie, czy jest to ogólna prawidłowość, czy też zachowania obywateli związane z preferencjami wyborczymi i poparciem określonych sił politycznych mają szersze podłoże.

- **Ocena piśmiennictwa wykorzystanego w trakcie przygotowywania rozprawy doktorskiej**

Doktorant powołuje się na 252 źródła bibliograficzne, jakie wykorzystał w trakcie opracowywania pracy doktorskiej. Wykaz tych źródeł ujął w następujących kategoriach:

- publikacje zwarte – 45 pozycji;
- artykuły – 35 pozycji;
- akty prawne, instrukcje i dokumenty normatywne – 23 pozycje;
- źródła internetowe – 84 pozycje;
- wydawnictwa ciągłe – 9 pozycji;
- sprawozdania, raporty – 50 pozycji;
- dokumenty planistyczne, instrukcje – 5 pozycji;
- materiały filmowe – 1 pozycja.

Baza bibliograficzna jest miarodajna i adekwatna do realizowanej tematyki. Treść publikacji dotyczy głównie kwestii związanych z powodzią z 1997 i 2010 roku, a także zagadnień ogólnie opisujących problematykę z zakresu zarządzania kryzysowego.

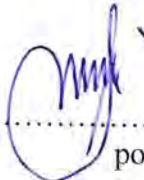
Dobór literatury i innych źródeł bibliograficznych nie budzi zastrzeżeń, a zasada doboru jak najbardziej aktualnych pozycji bibliograficznych została zachowana.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 187 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) dotyczącej prezentowania ogólnej wiedzy teoretycznej oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Konkluzja końcowa

Reasumując rozważania dotyczące oceny rozprawy doktorskiej przedstawionej do recenzji należy stwierdzić, że jej treść stanowi indywidualny, oryginalny dorobek Doktoranta, w którym dążył on do wzbogacenia dyscypliny nauki o polityce i administracji. Stanowi ona samodzielne rozwiązanie problemu badawczego, co jest wynikiem umiejętnego posługiwania się metodami badawczymi w rozwiązywaniu problemów naukowych. W ten sposób udowodnił posiadanie ogólnej wiedzy teoretycznej w zakresie prowadzonych badań oraz wykazał się umiejętnością samodzielnej realizacji pracy naukowej.

W mojej opinii recenzowana rozprawa doktorska Pana **Piotra Ciacha** spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) i wnioskuję do Komisji Dyscypliny Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego o dopuszczenie Pana **Piotra Ciacha** do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

.....
podpis